

ΤΡΙΤΗ ΑΠΟΨΗ

Υποβαθμίζοντας το περιβάλλον

Οι κοινωνικές παθογένειες που μπλοκάρουν την αειφόρο ανάπτυξη της χώρας

Οι δυνατότητες προόδου μιας χώρας εξαρτώνται προπάντων από τις νοοτροπίες που κυριαρχούν. Σε μια οπισθοδρομική κοινωνία, η κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική παρακμή είναι αναπόφευκτη. Αν π.χ. αδιαφορεί για την αποδοτική αξιοποίηση των αναπτυξιακών πόρων της, πώς μπορεί να προσδοκά περισσότερες υλικές ανέσεις;

Το κλίμα, το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο, οι ακτές, τα βουνά, ο άνεμος είναι τα ασφαλέστερα περιβαλλοντικά διαθέσιμα της χώρας και μπορούν να στηρίξουν μια ισχυρή αειφόρο ανάπτυξη. Από τη δεκαετία του '80, με το τρίπτυχο: ανάδειξη σοβαρού οικολογικού προβληματισμού, χρήση τεχνολογιών περιβαλλοντικής προστασίας, εφαρμογή αυστηρών ευρωπαϊκών κανόνων, τέθηκαν οι βάσεις για μια

ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΑ ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΥ

ορθολογική περιβαλλοντική πολιτική. Ωστόσο, το κλίμα λαϊκισμού διαμόρφωσε κοινωνικές και πολιτικές καταστάσεις που επί πολλά χρόνια υπονόμειαν την αειφόρο ανάπτυξη. Υστερα ήρθε η κρίση και μαζί με αυτήν η κατακρήμνιση της προστασίας του περιβάλλοντος στην κλίμακα των προτεραιοτήτων. Είναι πιθανό ότι το ελληνικό περιβάλλον θα υποβαθμιστεί σοβαρά τα χρόνια που έρχονται. Επιπλέον, νέοι παγκόσμιοι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι επιφυλάσσουν βαρύ τίμημα κατά τις επόμενες δεκαετίες για χώρες με φυσική ευαισθησία όπως η Ελλάδα.

Δυστυχώς, τα οικολογικά επιχειρήματα έχουν απαξιωθεί στα μάτια της κοινής γνώμης. Το ενδιαφέρον της είναι μάλλον επιφανειακό, ενώ η κοινωνική εικόνα της οικολογίας έπαψε να είναι αξιόπιστη. Επί χρόνια έχουν δει το φως της δημοσιότητας φανατικές και αδιαπραγμάτευτες αντιδράσεις εναντίον αιολικών πάρκων, βιομηχανικών δραστηριοτήτων, μεγάλων τουριστικών εγκαταστάσεων (ιδίως όταν περιλαμ-

βάνουν γκολφ), εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων κ.λπ. Με την επικράτηση ενός λαϊκισμού διαμαρτυρίας, κάθε τοπική και συχνά ιδιοτελής αντίρρηση βαφτίζεται οικολογική και υιοθετείται από ριζοσπαστικές πολιτικές δυνάμεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οι φασαρίες με το κωπυλατοδρόμιο του Σκινιά, την αξιοποίηση του Ελληνικού, τις Σκουριές, την Κερατέα, τις ανεμογεννήτριες σε πολλά νησιά όπως η Μακρόνησος, η Σέριφος, η Σκύρος κ.λπ. Οι υπερβολές έκαναν τον πολίτη επιφυλακτικό έναντι των «οικολόγων», με αποτέλεσμα να κλευάζεται κάθε περιβαλλοντικός προβληματισμός.

Η περιβαλλοντική νομοθεσία γεννήθηκε κατά μεγάλο μέρος από την υποχρέωση ενσωμάτωσης ευρωπαϊκών κανόνων. Παραμορφώθηκε όμως από πλήθος ανόπτων διατάξεων και παράλογων προσθηκών γραφειοκρατικής λογικής. Χαρακτηριστικές είναι οι αναιτιολόγητες απαγορεύσεις σε περιοχές προστασίας της φύσης (Natura) και τοπία. Στις περιβαλλοντικές υπηρεσίες συχνά επικρατούν δογματικές αντιλήψεις ενώ, σε μερικές περιπτώσεις, το δόγμα εξυπηρετεί συμφέροντα συντεχνιών ή κρατικοδίαιτων επιχειρήσεων.

Η οπισθοδρομικότητα της ελληνικής κοινωνίας εκδηλώνεται, επιπλέον, με τεchnοφοβία. Αν και οι περισσότερες οικολογικές απειλές αντιμετωπίζονται σήμερα με κατάλληλη τεχνολογία ικανή να προστατεύει το περιβάλλον και να απαλύνει τις αρνητικές επιπτώσεις, η κοινωνική καθυστέρηση δεν επιτρέπει την ανάπτυξη μιας σχέσης εμπιστοσύνης με τις τεχνολογικές δυνατότητες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις δημόσιες διαβουλεύσεις για αναπτυξιακά έργα, οι οποίες γίνονται υποχρεωτικά λόγω ευρωπαϊκών κανόνων αλλά σπάνια είναι ουσιαστικές, η διαμάχη εξαντλείται στο αν θα γίνει ή όχι

το έργο, αντί να συζητείται το πώς θα γίνει.

Η πίεση για το ξεπέρασμα της σημερινής κρίσης εύκολα μπορεί να οδηγήσει σε περιβαλλοντικές εκπτώσεις: ανάπτυξη να 'ναι και ό,τι να 'ναι. Μια κοινωνία που καπνίζει σε κλειστούς χώρους, πετάει σκουπίδια στον δρόμο και αποδέχεται καταπατήσεις και αυθαιρεσίες σαν φυσιολογικά φαινόμενα ξενίζεται από την κουλτούρα της βιώσιμης ανάπτυξης. Εξάλλου, το να χαλαρώσουν οι περιορισμοί και να αυξηθεί η επείκεια προς «χειμαζόμενους» παρανομούμενους είναι μέρος της λογικής

Μια κοινωνία που καπνίζει σε κλειστούς χώρους, πετάει σκουπίδια στον δρόμο και αποδέχεται καταπατήσεις και αυθαιρεσίες σαν φυσιολογικά φαινόμενα ξενίζεται από την κουλτούρα της βιώσιμης ανάπτυξης

του πελατειακού κυβερνητικού συστήματος. Η κοινωνική παθογένεια σπρώχνει τη χώρα προς επανάληψη του αλόγιστου αναπτυξιακού μοντέλου των δεκαετιών που ακολούθησαν τον Εμφύλιο.

Έτσι, αν και σήμερα έχει γίνει φανερό ότι μια ανάπτυξη χωρίς ποιότητα θα έχει πάλινα πόδια, η οικονομική κρίση πιθανότατα θα αποδειχθεί ευκαιρία για μια γενικευμένη έφοδο κατά του τοπίου και των οικοσυστημάτων. Θα έπρεπε ωστόσο να συμβεί ακριβώς το αντίθετο. Η επιστήμη, η τεχνολογία, η ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι ποιοτικές επενδυτικές προτάσεις προσφέρουν σήμερα εξαιρετικές δυνατότητες δημιουργίας πλούτου από την έξυπνη και λογική αξιοποίηση ενός περιβάλλοντος που αποτελεί πόλο έλξης όχι μόνο για τουρίστες αλλά και για επενδυτές. Αραγε, ποια υπεύθυνη πολιτική θα το διαχειριστεί, όχι ως εμπόδιο στην πρόοδο αλλά ως στοιχείο μιας ισχυρής και ορθολογικής αναπτυξιακής πορείας;

Ο Κίμων Χατζημπίρος είναι καθηγητής στο ΕΜΠ